

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION EXTRAORDINAIRE DE 2003

9 JUILLET 2003

Proposition de loi rétablissant l'article 61 du Code civil en ce qui concerne la preuve de la naissance à défaut d'acte de naissance

(Déposée par Mme Clotilde Nyssens)

DÉVELOPPEMENTS

La présente proposition de loi reprend le texte d'une proposition qui a déjà été déposée au Sénat le 13 février 2001 (doc. Sénat, n° 2-652/1 — 2000/2001).

La naissance d'une personne est à l'évidence un fait auquel notre droit, à l'instar de tout système juridique d'ailleurs, accorde une importance fondamentale et dont découlent un nombre considérable de droits et d'obligations essentiels.

La naissance détermine l'état des personnes et toutes les conséquences juridiques qui s'y rattachent, que ce soit en termes de filiation, d'identification des personnes, de nationalité, de capacité civile ou pénale, etc.

En raison de son extrême importance, la naissance est soumise à l'établissement d'un acte de l'état civil strictement réglementé par les articles 55 et suivants du Code civil.

L'établissement des actes de naissance est ainsi régi par des règles spécifiques imposant des obligations rigoureuses, sanctionnées à la fois par la loi pénale et par la loi civile.

BELGISCHE SENAAAT

BUITENGEWONE ZITTING 2003

9 JULI 2003

Wetsvoorstel strekkende om artikel 61 van het Burgerlijk Wetboek opnieuw in te voeren wat betreft het bewijs van de geboorte bij gebreke van een akte van geboorte

(Ingediend door mevrouw Clotilde Nyssens)

TOELICHTING

Dit wetsvoorstel neemt de tekst over van een voorstel dat reeds op 13 februari 2003 in de Senaat werd ingediend (stuk Senaat, nr. 2-652/1 — 2000/2001).

De geboorte van een persoon is vanzelfsprekend een feit waaraan ons recht, zoals trouwens elk rechtstelsel, zeer veel belang hecht en waaruit een groot aantal essentiële rechten en plichten voortspuiten.

De geboorte bepaalt de staat van de personen en alle rechtsgevolgen die eraan verbonden zijn, zowel op het vlak van de afstamming, de identificatie van de personen, de nationaliteit, de burgerrechtelijke of strafrechtelijke handelingsbekwaamheid, enz.

Omdat het om een erg belangrijk feit gaat, moet van de geboorte een akte van de burgerlijke stand worden opgesteld volgens de strenge regels van de artikelen 55 en volgende van het Burgerlijk Wetboek.

Zo zijn voor het opstellen van de akten van geboorte specifieke regels van toepassing en leidt niet-naleving van deze strikte verplichtingen tot zowel strafrechtelijke als burgerrechtelijke sancties.

En principe, l'acte de naissance constitue l'unique preuve légale de la naissance, et il ne peut y être suppléé que dans des cas limités, repris à l'article 46 du Code civil ou admis par la jurisprudence :

— ainsi, en cas de destruction ou de perte des registres de l'état civil, l'on peut obtenir un jugement déclaratif d'état civil qui tient lieu d'acte de naissance;

— de même, lorsqu'un acte a été omis ou déclaré nul, l'on peut obtenir par la voie judiciaire une décision déclarative d'état civil, dont la transcription sur les registres tiendra lieu d'acte de naissance;

— enfin, lorsqu'un acte de naissance existe, mais qu'on ne peut en rapporter la preuve, un jugement pourra y suppléer, aux termes d'une instance où le fait de la naissance aura été rapporté par toutes voies de droit; cependant, à la différence des deux hypothèses précédentes, ce jugement n'est pas déclaratif d'état et il ne fera pas l'objet d'une transcription, dès lors que l'acte de naissance dont on ne peut rapporter la preuve existe par ailleurs bel et bien.

Cette dernière hypothèse ne permet donc pas de porter définitivement remède à l'absence de preuve de l'acte de naissance, dès lors que la personne qui ne peut rapporter de copie ou d'extrait de son acte de naissance se verra dans l'obligation, pour peu que cette impossibilité demeure, de rapporter la preuve du fait de sa naissance par toutes voies de droit, à chaque fois qu'une procédure réclamera l'établissement du lieu et de l'époque de sa naissance.

Rapporter pareille preuve est souvent des plus contraignants. Aux témoignages doivent souvent s'ajouter des examens médicaux pénibles, qui retardent d'autant l'instance et le moment où la personne pourra obtenir la décision reconnaissant ou établissant le fait de sa naissance.

Il est évidemment nécessaire de garantir la plus grande exactitude quant à la naissance d'une personne, et l'examen des preuves doit demeurer des plus rigoureux.

Cela étant, l'on doit regretter que les personnes se trouvant dans l'impossibilité de produire un extrait ou une copie de leur acte de naissance soient obligées, lors de chaque procédure réclamant la production d'un tel acte, de se livrer à ce long, difficile et contraignant établissement de la preuve du fait de leur naissance.

Ainsi, il n'est pas rare de voir des personnes, souvent d'origine étrangère, dont le lieu et l'époque de la naissance avaient dû être établis lors d'une procédure d'adoption, être contraintes d'établir à

In principe vormt de akte van geboorte het enige wettelijke bewijs van de geboorte en slechts in uitzonderlijke gevallen, als bepaald in artikel 46 van het Burgerlijk Wetboek of erkend door de jurisprudentie, kan voorzien worden in de vervanging van de akte :

— zo kan men in geval van vernietiging of verlies van de registers van de burgerlijke stand een vonnis tot aanwijzing van burgerlijke staat verkrijgen dat als akte van geboorte geldt;

— zo kan men ook, wanneer een akte niet ingeschreven is of nietig verklaard is, via gerechtelijke weg een beslissing tot aanwijzing van burgerlijke staat verkrijgen die, overgeschreven op de registers van de burgerlijke stand, als akte van geboorte zal gelden;

— wanneer er ten slotte een akte van geboorte bestaat maar het niet mogelijk is er het bewijs van te leveren, kan die door een vonnis worden vervangen na een proces waarin het feit van de geboorte door alle middelen bewezen wordt; in tegenstelling tot de twee vorige gevallen gaat het echter niet om een vonnis tot aanwijzing van burgerlijke staat en zal het niet overgeschreven worden, aangezien de akte van geboorte waarvan het bewijs niet kan worden geleverd, overigens wel degelijk bestaat.

Deze laatste hypothese kan dus geen definitieve oplossing bieden voor het ontbreken van middelen om de akte van geboorte te bewijzen: de persoon die geen afschrift of uittreksel van zijn akte van geboorte kan overleggen, zal, zolang deze onmogelijkheid blijft duren, immers verplicht zijn door alle middelen het bewijs te leveren van het feit van zijn geboorte, telkens wanneer in een procedure het bewijs gevraagd wordt van de plaats en het tijdstip van zijn geboorte.

Het is vaak bijzonder lastig een dergelijk bewijs te leveren. Getuigenbewijzen moeten vaak aangevuld worden met moeizame geneeskundige onderzoeken die het proces nog meer vertragen en dus ook het ogenblik waarop de persoon de beslissing tot erkenning of vaststelling van het feit van zijn geboorte kan verkrijgen.

Uiteraard moet in verband met iemands geboorte een zo groot mogelijke nauwkeurigheid gewaarborgd zijn en moeten de bewijzen zo streng mogelijk onderzocht worden.

Toch kan men betreuren dat degenen die zich in de onmogelijkheid bevinden om een uittreksel of een afschrift van hun akte van geboorte over te leggen, in elke procedure waarin een dergelijke akte overgelegd dient te worden, verplicht worden om deze lange, moeilijke en hinderlijke bewijsvoering van het feit van hun geboorte te leveren.

Zo valt het niet zelden voor dat personen, vaak van buitenlandse afkomst, van wie tijdens een adoptieprocedure plaats en tijdstip van geboorte bewezen moesten worden, gedwongen worden om met het oog

nouveau le fait de leur naissance en vue du mariage, du divorce, de la naturalisation, etc.

Le législateur est déjà intervenu dans certains cas en vue d'alléger le fardeau de la preuve. Ainsi, en cas de mariage, les articles 70 et suivants du Code civil autorisent l'époux se trouvant dans l'impossibilité de se procurer son acte de naissance à rapporter un acte de notoriété. De même, la filiation maternelle et paternelle peut être établie par la possession d'état (articles 314 et 323 du Code civil).

D'autre part, la jurisprudence a assoupli les exigences requises dans des cas plus rares où, par exemple en cas d'enfant trouvé ou de personne frappée d'amnésie, la naissance peut faire l'objet d'un jugement provisoire déclaratif d'état.

En dehors de ces hypothèses limitées, les personnes qui possèdent un état civil, mais qui ne peuvent en rapporter une copie ou un extrait, restent obligées de prouver lors de chaque procédure le lieu et l'époque de leur naissance par toutes voies de droit.

La présente proposition a pour but de permettre à ces personnes de se prévaloir d'une instance antérieure au cours de laquelle leur naissance a été dûment établie pour éviter d'avoir, lors de chaque nouvelle procédure, à refaire la preuve de leur naissance.

Le jugement qui aura précédemment constaté la naissance de ces personnes pourra donc valoir comme moyen de preuve dans des instances ultérieures.

Pareille autorisation évitera ainsi aux personnes concernées d'avoir à établir à plusieurs reprises le lieu et l'époque de leur naissance.

Ces personnes auront néanmoins l'obligation d'établir lors de chaque procédure l'impossibilité dans laquelle elles continuent de se trouver de produire une copie ou un extrait de leur acte de naissance. Il convient en effet de ne réserver ce régime d'allègement du fardeau de la preuve qu'aux seules personnes effectivement confrontées à la difficulté, provisoire ou permanente, de se réserver le moyen d'établir leur naissance.

Le texte proposé peut être inséré sous la forme d'un article 61 nouveau du Code civil, dans le chapitre relatif aux actes de naissance.

Clotilde NYSSENS.

*
* *

op hun huwelijk, echtscheiding, naturalisatie, enz., het feit van hun geboorte opnieuw te bewijzen.

De wetgever is in sommige gevallen reeds opgetreden om de bewijslast te verlichten. Zo mogen bij het huwelijk de echtgenoten die in de onmogelijkheid verkeren zich de akte van geboorte te verschaffen, overeenkomstig artikel 70 en volgende van het Burgerlijk Wetboek een akte van bekendheid overleggen. Ook de afstamming van vaderszijde en van moederszijde kunnen vastgesteld worden door het bezit van staat (artikelen 314 en 323 van het Burgerlijk Wetboek).

Anderzijds heeft de jurisprudentie de vereisten versoepeld voor een aantal zeldzamere gevallen zoals een te vondeling gelegd kind of een persoon die aan geheugenverlies lijdt: de geboorte kan dan vastgesteld worden in een voorlopig vonnis tot aanwijzing van staat.

Buiten dit beperkt aantal hypothesen blijven zij die een burgerlijke staat bezitten maar die er geen afschrift of uittreksel van kunnen overleggen, verplicht bij elke procedure de plaats en het tijdstip van hun geboorte door alle middelen te bewijzen.

Dit voorstel heeft tot doel deze personen in staat te stellen zich te beroepen op een voorgaand proces waarin hun geboorte naar behoren is vastgesteld, opdat zij het bewijs van hun geboorte niet meer bij elk nieuw proces hoeven te leveren.

Het vonnis waarbij hun geboorte vroeger is vastgesteld, kan dus in latere processen gelden als bewijsmiddel.

Door deze machtiging zullen de betrokkenen niet meer bij herhaling verplicht worden de plaats en het tijdstip van hun geboorte te bewijzen.

Toch zullen zij bij elk proces moeten bewijzen dat het onmogelijk blijft om een afschrift of een uittreksel van hun akte van geboorte over te leggen. Deze regeling voor de verlichting van de bewijslast mag immers alleen gelden voor mensen die daadwerkelijk te kampen hebben met de tijdelijke of blijvende moeilijkheid om zich een bewijsmiddel te verschaffen van hun geboorte.

De voorgestelde tekst kan in de vorm van een nieuw artikel 61 ingevoegd worden in het Burgerlijk Wetboek, in het hoofdstuk betreffende de akten van geboorte.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

L'article 61 du Code civil, abrogé par la loi du 31 mars 1987, est rétabli dans la rédaction suivante :

«Art. 61. — Toute personne placée dans l'impossibilité de se procurer son acte de naissance, et dont la naissance aura été dûment établie aux termes d'une décision coulée en force de chose jugée, peut se prévaloir de ladite décision dans toute procédure requérant la production d'un acte de naissance.»

23 juin 2003.

Clotilde NYSENS.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 61 van het Burgerlijk Wetboek, opgeheven door de wet van 31 maart 1987, wordt hersteld in de volgende lezing :

«Art. 61. — Ieder die in de onmogelijkheid verkeert zich een akte van geboorte te verschaffen en wiens geboorte naar behoren bewezen is ingevolge een in kracht van gewijsde gegane beslissing, kan zich op die beslissing beroepen in elke procedure waarin de overlegging van een akte van geboorte vereist is.»

23 juni 2003.